

Spectaculaire dakparken op industriële gebouwen

Anton en Gerard op Strijp S, Eindhoven

Kim Tehu
Buro Lubbers

Op 34 meter boven het maaiveld laten de dakparken op de gebouwen Anton en Gerard een onuitwisbare indruk achter. Hier kunnen we ons op grote hoogte terugtrekken in een echt berkenbos of tussen uitbundig bloeiende beplanting terwijl uitkragende terrassen spectaculair uitzicht bieden op Eindhoven. Twee daken, twee groene werelden – het begin van een groen parklandschap op niveau.

*locatie: Strijp S,
Eindhoven
ontwerp: 2009-2011
uitvoering: 2012-2013
oppervlakte: Anton
2.635 m²; Gerard 2.850
m²;
opdrachtgever: Trudo
Woningstichting, DNC
Vastgoedontwikkeling
landschapsarchitect:
Buro Lubbers
architecten:
diederendirrix
architecten (Anton),
Jo Coenen Architects
& Urbanists (Gerard),
Vrencken Hoer
Architecten (technische
uitwerking)
aanleg: Van
Kessel Sport en
Cultuurtechniek
(VolkerWessels)*

Opgetild landschap

Strijp S is een voormalig industrieterrein van Philips in Eindhoven dat wordt herontwikkeld tot een hoogstedelijk milieu voor wonen, werken en recreatie. Decennialang was het een verboden, gesloten stad, alleen toegankelijk met een pasje. Nu is het een creatieve hotspot met een regio-overschrijdende uitstraling in het hart van Eindhoven Brainport.

Het uitgangspunt van de transformatie is om de lineaire stedenbouwkundige opzet evenals de industriële identiteit van de architectuur te behouden. Nieuw is de groene invulling van Strijp S. De indrukwekkende monumentale gebouwen in combinatie met de afwezigheid van (voor)tuinen, vragen om een sterke, groene openbare ruimte. De dragende kracht van het publieke domein is de Torenallee, een lommerrijke flaneurboulevard ontworpen door West 8. Buro Lubbers heeft een plan gemaakt om Strijp S ook tijdens de jarenlange, gefaseerde herontwikkeling te vergroenen. Door tijdelijke en semipermanente interventies in de openbare ruimte is vanaf het prille begin ingezet op een groen imago. Eén van deze interventies is verder uitgewerkt: het vergroenen van de wereld boven het maaiveld, of te wel het creëren van een opgetild landschap. Dit opgetilde, groene landschap is één van de invullingen waarmee Strijp S zich van andere hoogstedelijke milieus kan onderscheiden en dat de opdrachtgever kan inzetten voor image branding van dit bijzondere stadsdeel.

In de visie van Buro Lubbers worden onbenutte ruimten op daken en gevels ingericht als groene

verblijfs- en gebruiksplekken en ook gevels, leidingstraten, hijsbalken en trappen worden begroeid met planten. De begaanbare daken worden bestemd voor gebruik als park of plein, groentetuin of stadcamping en tonen een grote diversiteit aan inrichting en beplanting. De onbegaanbare daken functioneren als wateropvang, fijnstoffilter en krijgen vogel- en vlinderlokkende beplanting. De groene daken zullen samen met de begroeide gevels en bouwkundige constructies een stadslandschap boven maaiveld vormen.

De eerste resultaten van dit opgetilde landschap zijn de dakparken op de voormalige apparatenfabrieken Anton en Gerard. Deze imposante, witte rijksmonumenten, gebouwd tussen 1926 en 1930, vormen een opvallende verschijning op Strijp S. Ooit bevond zich in deze gebouwen de grootste radiofabriek ter wereld. Nu zijn de gebouwen getransformeerd tot hippe woon- en werkplekken voor stedelijke creatievelingen. Over vijftien jaar worden Anton en Gerard wellicht opgetopt met extra bouwlagen voor woningen. Dat maakt de dakparken tijdelijk van aard.

Deze semipermanente status doet echter niets af aan het landschappelijke karakter en de verblijfskwaliteit van de parken, die het idee van traditioneel dakgroen ruimschoots overstijgen. Sterker nog, het is juist de tijdelijkheid die de dakparken in de eerste plaats mogelijk maakte. Zou de renovatie van de fabrieken immers niet anticiperen op toekomstige bouwkundige uitbreidingsplannen, dan zouden de dakconstructie en de draagkracht van de gebouwen niet geschikt zijn voor de huidige dakparken. Omdat de fundering van de gebouwen werd versterkt en een nieuwe balkenstructuur werd geplaatst, werd de zware belasting van de dakparken constructief haalbaar. Hier, op deze draagkrachtige daken, konden de landschappelijke voorwaarden worden gesimuleerd voor een berkenbos en een vlindertuin.

Nieuw landschap voor pioniersbeplanting

Buro Lubbers beschouwt het vergroenen van daken niet als louter decoratie, maar als een instrument om in tijden van stedelijke verdichting ook de publieke ruimte boven maaiveld een groene gebruiks- en verblijfsfunctie te geven. Deze ambitie reikt verder dan het plaatsen van terraspoten, gras- of sedummatten op daken. Het vraagt om het creëren van een nieuw daklandschap.

Voor Anton en Gerard is op de daken een landschappelijke 'ondergrond' gemaakt met behulp van een nauwelijks als zodanig herkenbare 'plantenbak' (circa 1.100 m² en 80 centimeter hoog), die is gevuld met een dik pakket lichtgewicht substraat (maximaal 60 centimeter). De benodigde constructieve onderdelen en de technische randvoorwaar-

Anton

Anton

Anton

Gerard

Gerard

Gerard

den voor dit nieuwe landschap, als de dakopbouw, de beplantingsbakken en het watersysteem, zijn zorgvuldig weggewerkt en geïntegreerd in de architectuur. Tegelijkertijd zijn de bestaande kansen van de daksituaties optimaal benut: het vrije uitzicht, de afwezigheid van verkeer en natuurlijk de kwaliteit van een dak als zijnde een wereld op zichzelf, hoog verheven boven het maaiveld. Het resultaat is een ondergrond die een aaneengesloten groei ruimte biedt voor bomen en planten, waar wandelpaden tussendoor kunnen slingeren en zonnige terrassen op aansluiten.

Struinen op dakpark

Ondanks de extreem artificiële omstandigheden van dit nieuwe landschap, wilde Buro Lubbers parken ontwerpen met een zo natuurlijk mogelijke uitstraling en belevingswaarde. Dat heeft zowel geleid tot het optimaal integreren van de constructie als tot een specifieke beplantingskeuze: pioniersbeplanting. Pioniersbeplanting oogt zeer natuurlijk, stelt weinig eisen aan de groeiomstandigheden en ontstaat op een lege, kale plek wat het nieuwe daklandschap in principe ook is. Bovendien past het pionierskarakter bij de tijdelijkheid van de parken en biedt zijn weelderige uitstraling tegenwicht aan de stenige, hoogstedelijke woonomgeving van de gebruikers. De dakparken worden daarmee een serieus buitenverblijf voor de bewoners van Anton en Gerard, van wie de lofts vanwege de monumentenstatus van de gebouwen balkons of loggia's ontberen. Het concept van de dakparken, het technisch en constructief creëren van een landschappelijke ondergrond voor pioniersbeplanting, laat zien dat hightech en organische principes, techniek en natuur, nauw met elkaar verbonden kunnen worden. Zelfs in die mate dat je, struinend door het berkenbos op Gerard, nauwelijks merkt dat je op een dak bent. Alleen het uitzicht verradt de hoogte.

Multifunctionele, collectieve buitenplekken

Net zoals hun naamgevers, de Philips-broers Anton en Gerard, tonen de gebouwen onderlinge verschillen en zijn ze tegelijkertijd familie. Beide gebouwen zijn door een andere architect gerenoveerd (respectievelijk diederendirrix en Jo Coenen) en onderscheiden zich binnen hun familiale eenheid door uitstraling en invulling. Dat geldt ook voor de twee dakparken die op hun beurt zijn afgestemd op de architectuur. In beide gevallen zijn architectuur en dakparken op een vanzelfsprekende manier verknoopt. Zo zijn architectonische opbouwen (trap, lift, onderhoud, berging) geïntegreerd in de dakparken en houdt de architectuur rekening met het draagvermogen van de constructie en de toevoer van voeding en water. Materialen en kleuren in de gebouwen komen terug in de detaillering van de daktuinen. De karakters van de gebouwen en de parken passen zo goed bij elkaar.

Op beide daken creëert hoge pioniersbeplanting op het midden van het dak een heel eigen, intieme wereld. De beplantingsschema's zijn bewust niet als rigide patronen ontworpen, zodat de beplanting haar eigen weg kan zoeken zonder dat het beeld wordt verstoord. Ook als een enkele pionier niet goed aanslaat als gevolg van zon, vorst of wind, blijft de kwaliteit door de rijke aanplant behouden. Meerdere verblijfsplekken zijn ingericht voor individueel gebruik of gebruik door groepen. Meubilair nodigt uit naar wens en behoefte gebruik te maken van kleine, beschutte terrassen in de schaduw of grotere terrassen in de zon. Op de plekken met het beste uitzicht over de stad liggen uitkragende terrassen. Een pantry, goed leeslicht, elektriciteit en toiletten maken de parken voor de loftbewoners tot een tweede huiskamer. Anton en Gerard zijn duidelijk familie van elkaar, maar hebben door variatie in plattegrond, beplanting en materialisering toch elk een eigen identiteit.

Anton: uitbundige bloeiers en hout

De opzet van het park is geïnspireerd op de verspreid liggende glazen, ovale opbouwen op het dak. In het midden van het dak ligt een langgerekte bak gevuld met granulaat in twee kleurnuances. De lichtere tint markeert de beplanting, de donkere de slingerende paden. Deze subtiele nuanciering in kleur en gebruik geeft het daklandschap een glooiende, wollige contour. Sierkersen, krentenbomen, kamperfoelie, vlinderstruiken en verschillende soorten vaste planten zorgen samen met bodembedekkers en bolgewassen voor een heel eigen sfeer. Op zoveel mogelijk momenten in het jaar bloeit het park; de beleving van geuren en kleuren verandert telkens weer. De eerste hommels zijn ge-

signaleerd. Deze variatie in bloeiwijzen en -tijden maakt het park ook aantrekkelijk voor vlinders en andere insecten. Het park is zodanig aangelegd dat er direct na aanplant al een aantrekkelijk beeld is ontstaan. Al na een half jaar zien we duidelijk dat het park zal uitgroeien tot een weelderige oase.

De uitbundig bloeiende beplanting in de besloten tuin contrasteert met de spierwitte details van de architectuur en de strakke terrassen in de openheid. Deze terrassen, van hout en witte constructies, strekken zich enkele treden onder het niveau van de vlindertuin uit tot aan de dakrand. Een glazen wand als valbescherming biedt hier een optimale ervaring van het magnifiek uitzicht op de stad. Hier kunnen we op de bank met een drankje genieten van de ondergaande zon.

Gerard: grafische berken en cortenstaal

De architectuur van Gerard inspireerde tot een rationeel opgedeelde tuin met een lange bak in het midden met daarin een berkenbos. De grafische uitstraling van de berken sluit aan op de witte tinten van de architectuur. De bomen (1100 stuks!) zijn in veren, heel dicht op elkaar geplant, waardoor ze direct een bosachtige sfeer geven en de komende vijftien jaar ijl zullen uitgroeien. De berken staan in granulaat met een stoere uitstraling. Iets donkerder granulaat markeert routes en intieme terrasjes die in het bos zijn uitgespaard. Tussen de berken bevinden zich varens, kruipbrem, kamperfoelie en sterhyacinten, soorten die van nature ook in een bos groeien en hun eigen weg zoeken. Hun bloei en herfstkleuren geven een zo lang mogelijke periode sierwaarde.

Uit het berkenbos steken open ruimtes in de vorm van strakke, geasfalteerde terrassen, die worden

omzoomd door een groenblijvende, strak gescho-
ren hulsthaag. Er ontstaat zo een sterk contrast
tussen het besloten natuurlijke ogende bos en de
formele uitkragende terrassen met strakke randen,
bakken en trappen van cortenstaal. Ook op Gerard
lopen de terrassen vanuit het bos nabij de dakrand
met uitzicht over de stad. Van beneden af gezien
zullen de witte stammen van de berken een samen-
hangend beeld vormen met de witte rand van de
dakopbouw. Binnen een paar jaar zullen de hoge
berken, ze kunnen uitgroeien tot zeven meter, een
herkenbaar baken vormen in de stad en de reiziger
over het spoor doen verbazen over dat bos zo hoog
in de lucht.

De eerste zomer

Hadden Anton en Gerard Philips ooit kunnen ver-
moeden dat we bovenop hun fabrieken konden

wandelen tussen sierheesters en de schaduw kon-
den opzoeken tussen berkenveren? Dat is onwaar-
schijnlijk. Toch zijn de dakparken in de geest van
de Phillips-broers. Net als het oorspronkelijke St-
rijp S getuigen de dakparken van technologische
en creatieve expertise alsook visionair opdrachtge-
verschap. Ze laten zien dat natuurlijke, volwaardige
parken met verschillende gebruiksfuncties op da-
ken mogelijk zijn. En net als hun naamgevers zijn
de dakparken succesvol. Al in de eerste zomerda-
gen worden ze volop gebruikt door de bewoners:
er wordt gebarbecued, 'gezwommen' in een op-
blasbadje en het eerste grote feest is een feit.

Landschap hoog in de lucht

Als Anton en Gerard één ding duidelijk maken
dan is het dat een dakpark een apart, stedelijk
landschapstype is, met een eigen combinatie
van ondergrond-, water- en klimaateigenschap-
pen. Wanneer we inspelen op de specifieke ken-
merken van dit landschapstype, dan krijgt een
dak meerwaarde: het draagt bij aan het imago
van de plek, het is duurzaam, het verbetert het
leeftklimaat in de stad, het draagt bij aan de op-
lossing van stedelijke verdichting, het maakt het
gebouw een gewilde woon- of werkplek. Onder
die omstandigheden betaalt het vergroenen van
daken zich terug in financiële en economische,
culturele en ecologische zin. Bovenal blijven de
groene daken dan een levendig landschap ogen-
schijnlijk op maaiveld, hoog in de lucht.

